

TẠO MÔI TRƯỜNG CẠNH TRANH LÀNH MẠNH TRONG HOẠT ĐỘNG KINH DOANH LPG TẠI VIỆT NAM

Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng, Bộ Công Thương

Kính thưa các vị đại biểu,

Kính thưa toàn thể các đồng chí,

Trong thời gian vừa qua, thị trường khí nói chung và thị trường khí LPG nói riêng đã có những bước phát triển mạnh mẽ. Nhà nước, Chính phủ và Bộ Công Thương đã liên tục cập nhật thông tin của thị trường và ban hành các chủ trương chính sách nhằm hỗ trợ ngành dầu khí các doanh nghiệp khí LPG.

Một trong những chủ trương đó là đẩy mạnh việc hỗ trợ thị trường phát triển cạnh tranh lành mạnh, bền vững và có lợi cho người tiêu dùng.

Để đạt được mục đích trên, Quốc hội, Chính phủ và các bộ ngành có liên quan trong đó có: Bộ Công Thương và Cục Cạnh tranh và bảo vệ người tiêu dùng thường xuyên theo dõi, cập nhật các thông tin tốt xấu của thị trường và từ đó đưa ra các chính sách giải pháp hỗ trợ hoạt động kinh doanh LPG của doanh nghiệp. Một điểm quan trọng nhằm tạo môi trường cạnh tranh lành mạnh trong hoạt động kinh doanh LPG là hoàn thiện hệ thống khung pháp lý.

Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng là đơn vị có chức năng tham mưu, giúp Bộ trưởng Bộ Công Thương thực hiện quản lý nhà nước về cạnh tranh và bảo vệ người tiêu dùng. Sau đây, bài phát biểu của tôi đề cập đến các hoạt động kinh doanh khí và khí LPG (gas) dưới góc độ Luật cạnh tranh và Luật bảo vệ người tiêu dùng.

Về góc độ Luật Cạnh tranh

Sau gần 15 năm thực hiện, Luật Cạnh tranh 2004 đã cho thấy một số bất cập cần phải chỉnh sửa cho phù hợp thực tiễn. Ngày 12/6/2018, Quốc hội đã thông qua Luật Cạnh tranh sửa đổi (Luật Cạnh tranh 2018), có hiệu lực thi hành ngày 01/7/2019.

Luật Cạnh tranh 2018 góp phần hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam theo tinh thần Nghị quyết 48/NQ-TW của Bộ Chính trị về chương trình xây dựng, hoàn thiện pháp luật đến năm 2020. Luật Cạnh tranh 2018 điều chỉnh các dạng

hành vi liên quan đến thỏa thuận hạn chế cạnh tranh, lạm dụng vị trí thống lĩnh, tập trung kinh tế và hành vi cạnh tranh không lành mạnh.

Các doanh nghiệp hoạt động kinh doanh khí và khí LPG là các doanh nghiệp có quy mô lớn và hoạt động rộng trên địa bàn toàn quốc, với tần suất và khối lượng giao dịch thương mại không hề nhỏ như vậy, vô hình chung đã có một số trường hợp các doanh nghiệp đã có các hoạt động có dấu hiệu liên quan đến các hành vi được quy định tại Luật Cạnh tranh.

1. Hành vi hạn chế cạnh tranh

Bao gồm hành vi hạn chế cạnh tranh và hành vi lạm dụng vị trí thống lĩnh, lạm dụng vị trí độc quyền

Thỏa thuận hạn chế cạnh tranh là hành vi thỏa thuận giữa các bên dưới mọi hình thức gây tác động hoặc có khả năng gây tác động hạn chế cạnh tranh. Các hành vi thỏa thuận hạn chế cạnh tranh được quy định tại **Điều 11, Luật Cạnh tranh 2018**;

- 1. Thỏa thuận ấn định giá hàng hóa, dịch vụ một cách trực tiếp hoặc gián tiếp.*
- 2. Thỏa thuận phân chia khách hàng, phân chia thị trường tiêu thụ, nguồn cung cấp hàng hóa, cung ứng dịch vụ.*
- 3. Thỏa thuận hạn chế hoặc kiểm soát số lượng, khối lượng sản xuất, mua, bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ.*
- 4. Thỏa thuận để một hoặc các bên tham gia thỏa thuận thắng thầu khi tham gia đấu thầu trong việc cung cấp hàng hóa, cung ứng dịch vụ.*
- 5. Thỏa thuận ngăn cản, kìm hãm, không cho doanh nghiệp khác tham gia thị trường hoặc phát triển kinh doanh.*
- 6. Thỏa thuận loại bỏ khỏi thị trường những doanh nghiệp không phải là các bên tham gia thỏa thuận.*
- 7. Thỏa thuận hạn chế phát triển kỹ thuật, công nghệ, hạn chế đầu tư.*
- 8. Thỏa thuận áp đặt hoặc ấn định điều kiện ký kết hợp đồng mua, bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ cho doanh nghiệp khác hoặc thỏa thuận buộc doanh nghiệp khác chấp nhận các nghĩa vụ không liên quan trực tiếp đến đối tượng của hợp đồng.*
- 9. Thỏa thuận không giao dịch với các bên không tham gia thỏa thuận.*
- 10. Thỏa thuận hạn chế thị trường tiêu thụ sản phẩm, nguồn cung cấp hàng hóa, cung ứng dịch vụ của các bên không tham gia thỏa thuận.*
- 11. Thỏa thuận khác gây tác động hoặc có khả năng gây tác động hạn chế cạnh tranh.*

Ngoài ra, Luật Cạnh tranh 2018 còn quy định về cơ chế miễn trừ đối với các thỏa thuận nếu được đánh giá có lợi cho người tiêu dùng đồng thời có tác động:

- a) Tác động thúc đẩy tiến bộ kỹ thuật, công nghệ, nâng cao chất lượng hàng hóa, dịch vụ;
- b) Tăng cường sức cạnh tranh của doanh nghiệp Việt Nam trên thị trường quốc tế;
- c) Thúc đẩy việc áp dụng thống nhất tiêu chuẩn chất lượng, định mức kỹ thuật của chủng loại sản phẩm;
- d) Thống nhất các điều kiện thực hiện hợp đồng, giao hàng, thanh toán nhưng không liên quan đến giá và các yếu tố của giá.

Nếu doanh nghiệp LPG nào cảm thấy một số hoạt động kinh doanh của mình sắp tới có dấu hiệu của giống như miêu tả như : *Thỏa thuận ấn định giá cùng tăng giá hoặc cùng giảm giá ;Thỏa thuận phân chia khách hàng, phân chia thị trường ;Thỏa thuận hạn chế hoặc kiểm soát số lượng, khối lượng sản xuất, mua, bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ;.....* Thì các doanh nghiệp cần liên lạc với Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng để được tham vấn.

Lạm dụng vị trí thống lĩnh thị trường, lạm dụng vị trí độc quyền

Lạm dụng vị trí thống lĩnh thị trường, lạm dụng vị trí độc quyền là hành vi của doanh nghiệp có vị trí thống lĩnh thị trường, vị trí độc quyền gây tác động hoặc có khả năng gây tác động hạn chế cạnh tranh.

1. Doanh nghiệp được coi là có vị trí thống lĩnh thị trường nếu có sức mạnh thị trường đáng kể được xác định theo quy định tại Điều 26 của Luật hoặc có thị phần từ 30% trở lên trên thị trường liên quan.

2. Nhóm doanh nghiệp được coi là có vị trí thống lĩnh thị trường khi có tổng thị phần thuộc một trong các trường hợp:

- 2DN tổng thị phần từ 50% trở lên trên thị trường liên quan;
- 3 DN có tổng thị phần từ 65% trở lên trên thị trường liên quan;
- 4 DN có tổng thị phần từ 75% trở lên trên thị trường liên quan;
- 5 DN trở lên có tổng thị phần từ 85% trở lên trên thị trường liên quan.

Sức mạnh thị trường đáng kể của doanh nghiệp, nhóm doanh nghiệp được xác định căn cứ vào một số yếu tố:

- a) Tương quan thị phần;
- b) Sức mạnh tài chính, quy mô của doanh nghiệp;
- c) Rào cản gia nhập, mở rộng thị trường đối với doanh nghiệp khác;
- d) Khả năng nắm giữ, tiếp cận, kiểm soát thị trường phân phối, tiêu thụ hàng hóa, dịch vụ hoặc

nguồn cung hàng hóa, dịch vụ; đ) Lợi thế về công nghệ, hạ tầng kỹ thuật; e) Quyền sở hữu, nắm giữ, tiếp cận cơ sở hạ tầng; g) Quyền sở hữu, quyền sử dụng đối tượng quyền sở hữu trí tuệ; h) Khả năng chuyển sang nguồn cung hoặc cầu đối với các hàng hóa, dịch vụ liên quan khác; i) Các yếu tố đặc thù trong ngành, lĩnh vực mà doanh nghiệp đang hoạt động kinh doanh. Được quy định tại **Điều 26, LCT 2018**.

Luật Cạnh tranh quy định

Các hành vi Hành vi lạm dụng vị trí thống lĩnh thị trường, lạm dụng vị trí độc quyền bị cấm:

a) Bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ dưới giá thành toàn bộ dẫn đến hoặc có khả năng dẫn đến loại bỏ đối thủ cạnh tranh;

b) Áp đặt giá mua, giá bán hàng hóa, dịch vụ bất hợp lý hoặc ấn định giá bán lại tối thiểu gây ra hoặc có khả năng gây ra thiệt hại cho khách hàng;

c) Hạn chế sản xuất, phân phối hàng hóa, dịch vụ, giới hạn thị trường, cản trở sự phát triển kỹ thuật, công nghệ gây ra hoặc có khả năng gây ra thiệt hại cho khách hàng;

d) Áp dụng điều kiện thương mại khác nhau trong các giao dịch tương tự dẫn đến hoặc có khả năng dẫn đến ngăn cản doanh nghiệp khác tham gia, mở rộng thị trường hoặc loại bỏ doanh nghiệp khác;

đ) Áp đặt điều kiện cho doanh nghiệp khác trong ký kết hợp đồng mua, bán hàng hóa, dịch vụ hoặc yêu cầu doanh nghiệp khác, khách hàng chấp nhận các nghĩa vụ không liên quan trực tiếp đến đối tượng của hợp đồng dẫn đến hoặc có khả năng dẫn đến ngăn cản doanh nghiệp khác tham gia, mở rộng thị trường hoặc loại bỏ doanh nghiệp khác;

e) Ngăn cản việc tham gia hoặc mở rộng thị trường của doanh nghiệp khác;

g) Hành vi lạm dụng vị trí thống lĩnh thị trường bị cấm theo quy định của luật khác.

2. Doanh nghiệp có vị trí độc quyền bị cấm thực hiện các hành vi nêu trên và ngoài ra còn thêm các hành vi:

Áp đặt điều kiện bất lợi cho khách hàng;

Lợi dụng vị trí độc quyền để đơn phương thay đổi hoặc hủy bỏ hợp đồng đã giao kết mà không có lý do chính đáng;

Hành vi lạm dụng vị trí độc quyền bị cấm theo quy định của luật khác.

Các doanh nghiệp khí có quy mô lớn thuộc tập đoàn PVGas và các doanh nghiệp vùng đầu vùng, tỉnh cần rất lưu ý nhóm các dạng hành vi này. Bởi thị phần được xác định không phải chỉ là thị phần của toàn quốc mà có thể là thị phần của 1 tỉnh, 1 vùng nơi doanh nghiệp hoạt động.

Đề bảo vệ các doanh nghiệp được tự do hoạt động cạnh tranh lành mạnh trên thị trường. Pháp luật cạnh tranh cũng đã quy định chế tài xử phạt đối với các dạng hành vi hạn chế cạnh tranh (thỏa thuận và lạm dụng) có thể lên đến 10% tổng doanh thu trước năm thực hiện hành vi vi phạm (theo Nghị định 75/2019/NĐ-CP ngày 26 tháng 9 năm 2019 quy định về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực cạnh tranh), ngoài ra đối một số hành vi khi đánh giá mức độ nghiêm trọng còn có thể chuyển sang xử lý hình sự.

Đầu năm 2020, Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng đã tổ chức làm việc với các doanh nghiệp khí trong miền Nam (Hồ Chí Minh – Vũng Tàu - Đồng Nai) sau khi nhận được một số thông tin về vụ việc có khả năng liên quan đến pháp luật cạnh tranh trong tương lai (các doanh nghiệp đang đàm phán và chưa thực hiện hành vi). Cục đã cung cấp thông tin và quy định của pháp luật cạnh tranh nhằm hỗ trợ các doanh nghiệp kinh doanh trên thị trường khí phát triển cạnh tranh lành mạnh, các hoạt động kinh doanh của các doanh nghiệp không bị đứt gãy.

Tập trung kinh tế

Luật Cạnh tranh 2018 cũng đã có sửa đổi quy định về tập trung kinh tế (M&A) sao cho phù hợp với sự phát triển của nền kinh tế. Tập trung kinh tế gọi nôm na là hoạt động mua bán sáp nhập của doanh nghiệp.

Tập trung kinh tế bao gồm các hình thức:

- a) *Sáp nhập doanh nghiệp;*
- b) *Hợp nhất doanh nghiệp;*
- c) *Mua lại doanh nghiệp;*
- d) *Liên doanh giữa các doanh nghiệp;*
- đ) *Các hình thức tập trung kinh tế khác theo quy định của pháp luật.*

Hiện nay, thị trường kinh doanh khí ngày càng được mở rộng và phát triển. Nên trong tương lai, việc tái cơ cấu hay thực hiện tập trung kinh tế hoàn toàn có thể sẽ xảy ra. Các doanh nghiệp kinh doanh khí là các doanh nghiệp có quy mô lớn. Nếu có thực hiện các hoạt động mua bán sáp nhập cần lưu ý một số trường hợp tập trung kinh tế cần phải thông báo cho cơ quan cạnh tranh quốc gia như:

a) Tổng tài sản trên thị trường Việt Nam của doanh nghiệp hoặc nhóm doanh nghiệp đạt 3.000 tỷ đồng trở lên trong năm trước năm dự kiến thực hiện tập trung kinh tế;

b) Tổng doanh thu bán ra hoặc doanh số mua vào trên thị trường Việt Nam của doanh nghiệp hoặc nhóm doanh nghiệp đạt 3.000 tỷ đồng trở lên

c) Giá trị giao dịch của tập trung kinh tế từ 1.000 tỷ đồng trở lên;

d) Thị phần kết hợp của các doanh nghiệp dự định tham gia tập trung kinh tế từ 20% trở lên trên thị trường liên quan.

Cạnh tranh không lành mạnh

Luật Cạnh tranh 2018 quy định Hành vi cạnh tranh không lành mạnh là hành vi của doanh nghiệp trái với nguyên tắc thiện chí, trung thực, tập quán thương mại và các chuẩn mực khác trong kinh doanh, gây thiệt hại hoặc có thể gây thiệt hại đến quyền và lợi ích hợp pháp của doanh nghiệp khác” (khoản 6 Điều 3 Luật Cạnh tranh 2018).

Luật Cạnh tranh 2018 quy định 6 nhóm hành vi cạnh tranh không lành mạnh tại Điều 45 và “các hành vi cạnh tranh không lành mạnh khác bị cấm theo quy định của luật khác”. Quy định này nhằm cụ thể hóa quy định “áp dụng pháp luật về cạnh tranh” tại khoản 2 Điều 4 Luật Cạnh tranh 2018 “trường hợp luật khác có quy định về hành vi hạn chế cạnh tranh, hình thức tập trung kinh tế, hành vi cạnh tranh không lành mạnh và việc xử lý hành vi cạnh tranh không lành mạnh khác với quy định của luật này thì áp dụng quy định của luật đó”.

Điều 45 Luật Cạnh tranh 2018 quy định các hành vi cạnh tranh không lành mạnh bị cấm bao gồm: 1. Xâm phạm bí mật trong kinh doanh, 2. Ép buộc khách hàng, đối tác kinh doanh của doanh nghiệp khác, 3. Cung cấp thông tin không trung thực về doanh nghiệp khác, 4. Gây rối hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp khác, 5. Lôi kéo khách hàng bất chính và 6. Bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ dưới giá thành toàn bộ dẫn đến hoặc có khả năng dẫn đến loại bỏ doanh nghiệp khác cùng kinh doanh loại hàng hóa, dịch vụ đó.

Hành vi cạnh tranh không lành mạnh trong hoạt động kinh doanh LPG tại Việt Nam

Áp lực cạnh tranh trên thị trường ngày một gia tăng, nền kinh tế thị trường chứng kiến nhiều hành vi cạnh tranh không lành mạnh. Chúng ta có thể nhận biết những hành vi cạnh tranh không lành mạnh đó là: “gây nhầm lẫn cho khách hàng” bằng cách nhái các nhãn mác ăn theo các thương hiệu nổi tiếng; “gây rối hoạt động

kinh doanh đối thủ cạnh tranh”, tung tin đồn thất thiệt để loại trừ đối thủ; “xâm phạm thông tin bí mật trong kinh doanh”...Thị trường kinh doanh LPG tại Việt Nam cũng không nằm ngoài xu hướng đó. Qua tìm hiểu thực trạng cạnh tranh trên thị trường kinh doanh LPG tại Việt Nam, Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng nhận thấy tình hình kinh doanh sôi động, cạnh tranh khá khốc liệt. Dán nhãn hiệu chồng lên nhãn hiệu, sử dụng biểu trưng (logo) của thương hiệu uy tín tùy tiện (không được phép) nhằm gây nhầm lẫn để lôi kéo khách hàng bất chính, thu mua vỏ bình của hãng khác rồi thay tên đổi họ, gây nhầm lẫn cho khách hàng khi nhận diện sản phẩm... là những chiêu trò không mới nhưng diễn ra liên tục khiến những doanh nghiệp làm ăn chân chính trong lĩnh vực này điêu đứng.

Quá trình thực thi Luật Cạnh tranh 2004, Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng cũng đã từng tiếp nhận và xử lý một số vụ việc khiếu nại về hành vi cạnh tranh không lành mạnh trên thị trường kinh doanh LPG (cụ thể là thị trường gas) tại Việt Nam. Trong vụ việc, một doanh nghiệp kinh doanh gas đã thực hiện hành vi gây rối hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp khác dưới dạng gây ghẽn mạng hotline đặt hàng của doanh nghiệp kinh doanh gas khác, cụ thể: doanh nghiệp này đã thuê các đối tượng liên tục gọi vào số đường dây nóng (hotline) của doanh nghiệp khác để tạo nên tình trạng hotline bận, khiến người tiêu dùng không thể liên lạc tới số đường dây nóng (hotline) để đặt hàng mua gas của doanh nghiệp sở hữu số hotline.

Với các quy định đã được sửa đổi theo hướng tiệm cận hơn nữa với các dạng thức cạnh tranh không lành mạnh trên thị trường, quy trình điều tra và xử lý rút gọn hơn so với Luật Cạnh tranh 2004, Luật Cạnh tranh 2018 được kỳ vọng sẽ cung cấp đầy đủ công cụ hơn để các doanh nghiệp làm ăn chân chính có thể bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình trước các chiêu trò cạnh tranh không lành mạnh nêu trên. Thêm vào đó, để đảm bảo tính răn đe của pháp luật, mức xử phạt đối với hành vi cạnh tranh không lành mạnh theo quy định của Luật Cạnh tranh 2018 cũng được tăng lên nhiều so với mức xử phạt cũ. Cụ thể, theo Nghị định 75/2019/NĐ-CP ngày 26 tháng 9 năm 2019 quy định về xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực cạnh tranh, hành vi vi phạm quy định về cạnh tranh không lành mạnh có thể bị phạt tiền từ 50 triệu đồng tới 2 tỷ đồng. Ngoài ra, doanh nghiệp vi phạm còn có thể bị áp dụng hình thức xử phạt bổ sung như: Tước quyền sử dụng giấy phép, chứng chỉ hành nghề có thời hạn hoặc đình chỉ hoạt động có thời hạn; Tịch thu tang vật, phương tiện được sử dụng để vi phạm hành chính về cạnh tranh; Tịch thu khoản lợi

nhuận thu được từ việc thực hiện hành vi vi phạm. Các biện pháp khắc phục hậu quả có thể bị áp dụng: buộc cải chính công khai, loại bỏ yếu tố vi phạm trên hàng hóa, bao bì hàng hóa, phương tiện kinh doanh, vật phẩm.

Về góc độ Luật Bảo vệ người tiêu dùng

Ngoài quy định về pháp luật cạnh tranh, chúng tôi cần lưu ý các doanh nghiệp cần phải nghiêm túc chấp hành quy định về pháp luật bảo vệ người tiêu dùng.

Hiện nay, vẫn còn tình trạng một số doanh nghiệp không đủ điều kiện kinh doanh gas vẫn tiến hành kinh doanh (do gas là mặt hàng kinh doanh có điều kiện), một số doanh nghiệp khi đăng ký kinh doanh thì đủ điều kiện nhưng trong quá trình kinh doanh lại không đảm bảo duy trì được điều kiện theo quy định điều đó dẫn đến tình trạng không đảm bảo an toàn trong quá trình sang, chiết gas, sang chiết gas trái phép, thu gom, chiếm dụng vỏ bình gas trái phép. Cục cũng nhận được phản ánh, khiếu nại về hiện tượng thu mua vỏ bình gas cũ của doanh nghiệp khác để đổi sang bình gas mới của doanh nghiệp mình, tình trạng nhân viên bán gas lợi dụng sự thiếu thận trọng của khách hàng để dán đề quảng cáo của doanh nghiệp mình lên quảng cáo đã có sẵn trên vỏ bình gas của doanh nghiệp khác mà khách hàng đang sử dụng...

Hậu quả của những hành vi trên làm cho môi trường kinh doanh không lành mạnh gây ảnh hưởng đến các doanh nghiệp kinh doanh gas chân chính, với người tiêu dùng bị thiệt hại về tài sản đôi khi là tính mạng do sử dụng các bình gas không đảm bảo an toàn, không đủ điều kiện lưu thông trên thị trường mà nhiều người còn ví những bình gas đó như những “*quả bom*” để trong nhà.

Về phía các doanh nghiệp

Cục Cạnh tranh và Bảo vệ người tiêu dùng khuyến cáo các doanh nghiệp cần nghiêm túc chấp hành quy định của Luật Cạnh tranh và Luật Bảo vệ người tiêu dùng.

Đối với các doanh nghiệp lớn đứng đầu là chủ sở hữu, thương hiệu của các bình gas chưa có các biện pháp toàn diện để tiến hành thu hồi các vỏ bình của mình, dẫn đến tình trạng vỏ bình bị mất sang các doanh nghiệp kinh doanh gas trái phép. Các doanh nghiệp sản xuất kinh doanh gas chân chính cần có những hướng dẫn đầy đủ, cụ thể cho người tiêu dùng về cách thức sử dụng bình gas, các biện pháp khắc phục trong trường hợp sự cố xảy ra, cần thiết lập và có nhân viên

thường xuyên trực điện thoại đường dây nóng để hỗ trợ người tiêu dùng khi cần thiết.

Với các doanh nghiệp sản xuất kinh doanh gas chân chính cần có những hướng dẫn đầy đủ, cụ thể cho người tiêu dùng về cách thức sử dụng bình gas, các biện pháp khắc phục trong trường hợp sự cố xảy ra, cần thiết lập và có nhân viên thường xuyên trực điện thoại đường dây nóng để hỗ trợ người tiêu dùng khi cần thiết...

Các doanh nghiệp lớn đứng đầu thị trường cần nghiêm cứu kỹ các quy định của pháp luật cạnh tranh đặc biệt các quy định của hành vi thỏa thuận hạn chế cạnh tranh và hành vi lạm dụng vị trí thống lĩnh bởi các quy định này có chế tài xử phạt rất nghiêm khắc có thể lên đến 10% doanh thu trên thị trường liên quan.